

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПОКАЖЧИКИ ЗМІСТІВ

Сніжко А. С.,
канд. політ. наук, ст. викл.,
Інститут журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Snizhko Andriy,
Candidate of Political Science, Senior Lecturer
Institute of Journalism
of Borys Grinchenko Kyiv University

УДК 316.776 (477)

ВИКЛИКИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ (НАУКОВА РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ МАГДИ Є. В. «ГІБРИДНА ВІЙНА: ВИЖИТИ І ПЕРЕМОГТИ»)

CHALLENGES OF HYBRID WAR (THE ARTICLE DEALS WITH SCIENTIFIC REVIEW OF THE BOOK BY MAGDA E. V. «HYBRID WAR: TO SURVIVE AND TO WIN »)

Анотація. Наукова рецензія на книгу: Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти / Є. В. Магда. – Харків : Віват, 2015. – 304 с.

Прорецензовано одну з найбільш актуальних тем в сучасному інформаційно-комунікаційному та політичному просторах України останніх років – явища гібридної війни та інформаційної війни. Визначено проблеми тлумачення цих понять у сучасному науковому дискурсі.

Ключові слова: гібридна війна, інформаційна війна, протиставлення, конфронтація, політика, політична комунікація, масова інформація, маніпуляція, партія, пропаганда, медіа.

Abstract. The article deals with scientific review of the book by Magda E.V. Hybrid war: to survive and to win / E.V. Magda. – Kharkov : Vivat, 2015. – 304 p.

In this work it is represented the most actual topics in the modern information, communications and political spheres of Ukraine for the recent years – the phenomenon of hybrid war and information war. There were pointed the problems of interpretation of these concepts and the terms in the modern scientific discourse.

Keywords: hybrid war, information war, opposition, confrontation, politics, political communication, mass information, manipulation, party, propaganda, media.

Книга кандидата політичних наук, викладача, історика, політолога Євгена Магди стала по суті першою спробою науковця осмислити в новітніх військово-політичних реаліях України проблему гібридної та інформаційної воєн. Важливо також, що це осмислення вийшло за межі чистої науки та було перекладено у популярну площину, таким чином не лише доповнюючи новітню українську наукову бібліографію, а й формуючи посібник для широкої читацької аудиторії для розуміння викликів модерних воєн.

Представлена робота є міждисциплінарним дослідженням, яке спирається переважно на джерела та методи історії, політології, соціології, комунікативістики, психології, зв'язків з громадськості, економіки, енергетики та ін. Цей підхід відображено вже у назвах розділів: «Війна іміджів: цінності проти ресурсів», «Тисни на газ:

енергетичний чинник гібридної війни», «Історія як зброя. Повернення України», «Соціально-психологічний вимір гібридної війни». Хоча при всьому сказаному вище відчувається професійний крен автора до історії на противагу іншим наукам, що, безумовно, можна пояснити профільною освітою Є. Магди.

У цьому, до речі, полягає один із недоліків запропонованої книги, в якій чимало уваги приділяється історичним деталям, як от формування міждержавних відносин України та Росії, становлення незалежності України, процеси новітньої історії тощо. Звісно, такий підхід виправданий тим, що методи гібридної війни, ідеологеми та міфи інформаційного протистояння формувалися не з 2013 року (активної фази війни з РФ), а десятиліттями та століттями раніше. Чого варті «міфи про один братній народ», «братовбивчу громадянську війну», образи-кліше «українця-зрадника», «мазе-

пинця», «петлюрівця», «бандерівця», які активно експлуатувалися і в XVII, і у XX чи XXI ст.

Поза тим у праці залишаються малодослідженими саме явища сучасної війни, які значно модифікувалися та змінилися, зокрема, в системі електронних комунікацій, мас-медіа, ІТ-технологій. Те саме стосується й уваги до питання формування методів, технологій та системи протидії вищезгаданім викликам.

З другого боку, автор чітко вказує на складність феноменів гібридної та інформаційної війн, які є нелінійними та багатоаспектними. Їх розуміння, а отже, протидія, лежить на стику різних наук, галузей знань, безпеки та господарства. Це дає підстави також говорити про підготовку в Україні фахівців вузькоспеціалізованих – спеціалістів з гібридної війни.

Варто звернути увагу на авторське визначення ключових понять теми. Автор визначає гібридну війну «як сукупність заздалегідь підготовлених та оперативних реалізованих дій військового, дипломатичного, економічного, інформаційного характеру, спрямованих на досягнення стратегічних цілей. Її ключове значення полягає в підпорядкуванні інтересів однієї держави іншій в умовах формального збереження політичного устрою країни» [1, с. 27].

Далі він говорить про її основний вияв – гібридну агресію, яка є ключовим елементом часто невираженої або латентної війни, – «це комплекс різноманітних дій на супротивника регульованої величини і комбінованого характеру, що застосовуються за заданим алгоритмом, де військові дії не є домінуючими» [1, с. 27]. Дуже важлива характеристика, яка зміщує акценти війни із позиції сили на «невоєнні оболонки», які, на думку Є. Магди, становлять «Т-війну або інакше – «війну-трансформер», яка, як і класична війна, включає військовий компонент, що схований глибоко всередині» [1, с. 27].

Автор порівнює характеристики звичайної та гібридної війни, називаючи їх спільні риси у такому порядку: інформаційно-пропагандистські, політико-дипломатичні, торговельно-економічні, енергетичні та інфраструктурні, розвідувально-диверсійно-партизанські, регулярні бойові дії, можливість обмеженого застосування тактичної ядерної зброї. При цьому основну відмінність він визначає таким чином: «На початковому етапі гібридної війни невоєнні дії домінують над військовими або зовсім відсутні» [1, с. 27–28].

У всіх цих визначеннях привертає увагу саме інформаційний (інформаційно-пропагандистський) компонент, що є основним не лише у проведенні інформаційної війни, а й фактично у всіх інших елементах гібридної війни (наприклад, у військових діях – це дезінформація, у дипломатичних – політичний тиск на переговорах, в економічних – торги на знецінення, репутаційні дискредитації тощо). Таким чином, необхідно акцентувати увагу читачів на інформаційних пріоритетах гібридної війни, які автор книги по суті визнає у дискурсі, хоча чітко не прописує та не уніфікує, що видно з вищезгаданих цитат.

Лише у передостанньому розділі власної праці Євген Магда заглиблюється у вивчення поняття «інформаційна війна» та визначає його як «інструмент створення альтернативної реальності і альтернативних сенсів та іміджів в головах» [1, с. 225]. Утім доволі оригінальне визначення далі спирається на вже відому класифікацію різновидів такої війни однієї з київських медіашкіл. Ця класифікація пов'язана здебільшого із сучасними комунікаційними технологіями: кібервійна, мережева війна, електронна війна, психологічна війна, радіоелектронна боротьба [2].

Варто визнати, що автор у тексті книги досліджує феномен гібридної війни, наголошуючи на тому, що лише її чітке розуміння дає змогу сформулювати адекватну відповідь на ворожі атаки. Гнучкість, динамічність, багатогранність форм гібридної війни роблять її більш складним і витонченим інструментом впливу, але водночас створюють чимало проблем об'єктам впливу – людині чи спільноті людей, які звикли діяти шаблонно і часто не готові реагувати на нестандартні прийоми з «відхиленням від норми».

Тому шукати у книзі Євгена Магди готових рецептів протидії сучасним викликам гібридної та інформаційної війн між Росією та Україною не варто. Адже це, вочевидь, неможливо за природою цього явища. Проте ця праця буде корисною для фахівців гуманітарних спеціальностей, а особливо тих, хто цікавиться інформаційними, комунікаційними та пропагандистськими аспектами масово-комунікаційної діяльності. Насамперед вона дає змогу зробити ретроспективний аналіз цих явищ в історії України, частково сьогодні, що дасть змогу сформулювати ефективні сценарії майбутніх ворожих зазіхань на нашу державу.

Список літератури

1. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти / Є. В. Магда. – Харків : Віват, 2015. – 304 с.
2. Сашчук Г. Інформаційна безпека в системі забезпечення національної безпеки / Сашчук Г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php.

Reference list

1. Mahda Ye.V. Hybrid War: to Survive and to Win / Ye. V. Mahda. – Kh.: Vivat, 2015. – 304 s.
2. Sashchuk H. The Information Security in the System of National Security Protection / Sashchuk H. [Electronic resource]. – Reference: http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php.

Подано до редакції 11. 11. 2016 р.

Снежко А. С., канд. полит. наук, ст. преподаватель,
Институт журналистики
Киевского университета имени Бориса Гринченко

ВЫЗОВЫ ГИБРИДНОЙ ВОЙНЫ
(НАУЧНАЯ РЕЦЕНЗИЯ НА КНИГУ
МАГДЫ Е. В. «ГИБРИДНАЯ ВОЙНА: ВЫЖИТЬ И ПОБЕДИТЬ»)
(Книга опубликована на украинском языке)

Аннотация. Научная рецензия на книгу: Магда Е. В. Гибридная война: выжить и победить / Е. В. Магда. – Харьков : Виват, 2015. – 304 с. – (Укр.).

Прорецензированы одни из самых актуальных тем в современном информационно-коммуникационном и политическом пространствах Украины последних лет – явления гибридной войны и информационной войны. Определены проблемы толкования этих понятий в современном научном дискурсе.

Ключевые слова: гибридная война, информационная война, противопоставление, конфронтация, политика, политическая коммуникация, массовая информация, манипуляция, партия, пропаганда, медиа.